

Atkritumu šķirošanas esošās prakses Latvijā

Aptaujas rezultātu apkopojums

Rīga, 2021

Saturs

Galvenie secinājumi

Par aptauju

Šķirošanas prakses

Šķirotāju sociāli demogrāfiskais profils

Nešķirotāju sociāli demogrāfiskais profils

Šķirošanas iemesli

Nešķirošanas iemesli

Galvenie secinājumi

#1

76% respondentu šķiro vismaz viena veida atkritumus, 23% nešķiro neko. Tie, kuri vispār šķiro, parasti šķiro vairāku veidu atkritumus. Visbiežāk iedzīvotāji šķiro stikla iepakojumus (to dara 58%) un plastmasas iepakojumus (55%). Aptuveni puse iedzīvotāju šķiro baterijas (49%) un papīru (47%). Pārējos atkritumu veidus šķiro ne vairāk kā katrs ceturtais iedzīvotājs. Tikai aptuveni katrs desmitais iedzīvotājs šķiro medikamentus, tekstilatkritumus, kā arī nolietotas tehniskās eļļas.

#2

Aptaujas anketā respondenti tika lūgti nosaukt iemeslus, kādēļ, viņuprāt, cilvēki šķiro atkritumus. Vienīgais faktors, ko nosaucis vairākums aptaujāto, ir vēlme samazināt savu ietekmi uz vidi (64% uzskata, ka tas ir šķirošanas motivators). Aptuveni katrs trešais aptaujātais uzskata, ka šķirošanas motivators ir arī ērti sasniedzami šķirošanas konteineri. Savukārt dažādus citus faktorus respondenti norāda daudz retāk.

#3

Lūgti nosaukt iemeslus, kādēļ cilvēki nešķiro atkritumus, visbiežāk (48%) respondenti norādījuši, ka iedzīvotājiem neinteresē šķirošana un viņi nevēlas tam veltīt laiku. Bieži nosaukti arī dažādi objektīvi šķēršļi šķirošanai: nav ērti sasniedzami konteineri (42%), nesaprotama šķirošanas sistēma (30%), nav pietiekami vietas šķirošanai (28%). Tāpat minēti tādi faktori, kas norāda, ka šķirošanai nav nekādu ieguvumu: par šķirošanu netiek maksāts (26%), šķirošanai nav nekādas nozīmes un ietekmes (24%).

Galvenie secinājumi

#4

Aktīvāki šķirotāji ir: sievietes, 35-44 gadīgie, tie, kuri ir **precējušies** vai dzīvo kopā, **4 un vairāk cilvēku ģimenes, augstāko izglītību** ieguvušie, tie, kuriem **ir nepilngadīgi bērni**, latviešu valodā ģimenē runājošie, ar ģimenes ienākumiem 300-649 Eur uz vienu ģimenes locekli mēnesī, ārpus Rīgas dzīvojošie, laukos dzīvojošie.

#5

Atkritumu nešķirotāju vidū biežāk pārstāvēti: vīrieši, 18-24 gadīgie, tikai **pamatizglītību** vai **vidējo izglītību** ieguvušie, ģimenē **krievu valodā** runājošie, ar **zemiem ienākumiem**, līdz 299 Eur uz vienu ģimenes locekli mēnesī, Latgalē dzīvojošie.

Par aptauju

Pētījuma veicējs	Ziemeļvalstu Ministru padomes birojs Latvijā Maija Kāle maija@norden.lv +371 26114496
Pētījuma autori	Gints Klāsons, Elīna Kolāte, Maija Kāle
Aptaujas lauka darba īstenotājs	Pētījumu centrs SKDS
Aptaujas ģenerālais kopums	Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji vecumā no 18 līdz 75 gadiem
Plānotās izlases apjoms	1000 respondenti (ģenerālajam kopumam reprezentatīva izlase)
Sasniegtās izlases apjoms	1017 respondenti
Izlases metode	Stratificētā nejaušā izlase
Stratifikācijas pazīmes	Administratīvi teritoriālā
Aptaujas veikšanas metode	Tiešās intervijas respondentu dzīvesvietās
Ģeogrāfiskais pārklājums	Visi Latvijas reģioni (124 izlases punkti)
Aptaujas veikšanas laiks	No 10.09.2021. līdz 22.09.2021.

Šķirošanas prakses

Kopumā **76% respondentu šķiro vismaz viena veida atkritumus**, kamēr 23% nešķiro neko (1% nav snieguši konkrētu atbildi).

Visbiežāk iedzīvotāji šķiro stikla iepakojumus (to dara 58%) un **plastmasas iepakojumus** (55%). **Aptuveni puse iedzīvotāju šķiro baterijas** (49%) un **papīru** (47%).

Pārējos atkritumu veidus šķiro ne vairāk kā katrs ceturtais iedzīvotājs. Nolietotas elektroiekārta šķiro 24% aptaujāto, metāla iepakojumus 23%, auto riepas 20%, bioloģiski noārdāmos atkritumus 20%.

Aptuveni **katrs desmitais iedzīvotājs šķiro medikamentus**, kam beidzies derīguma termiņš, tekstilatkritumus, kā arī nolietotas tehniskās eļļas.

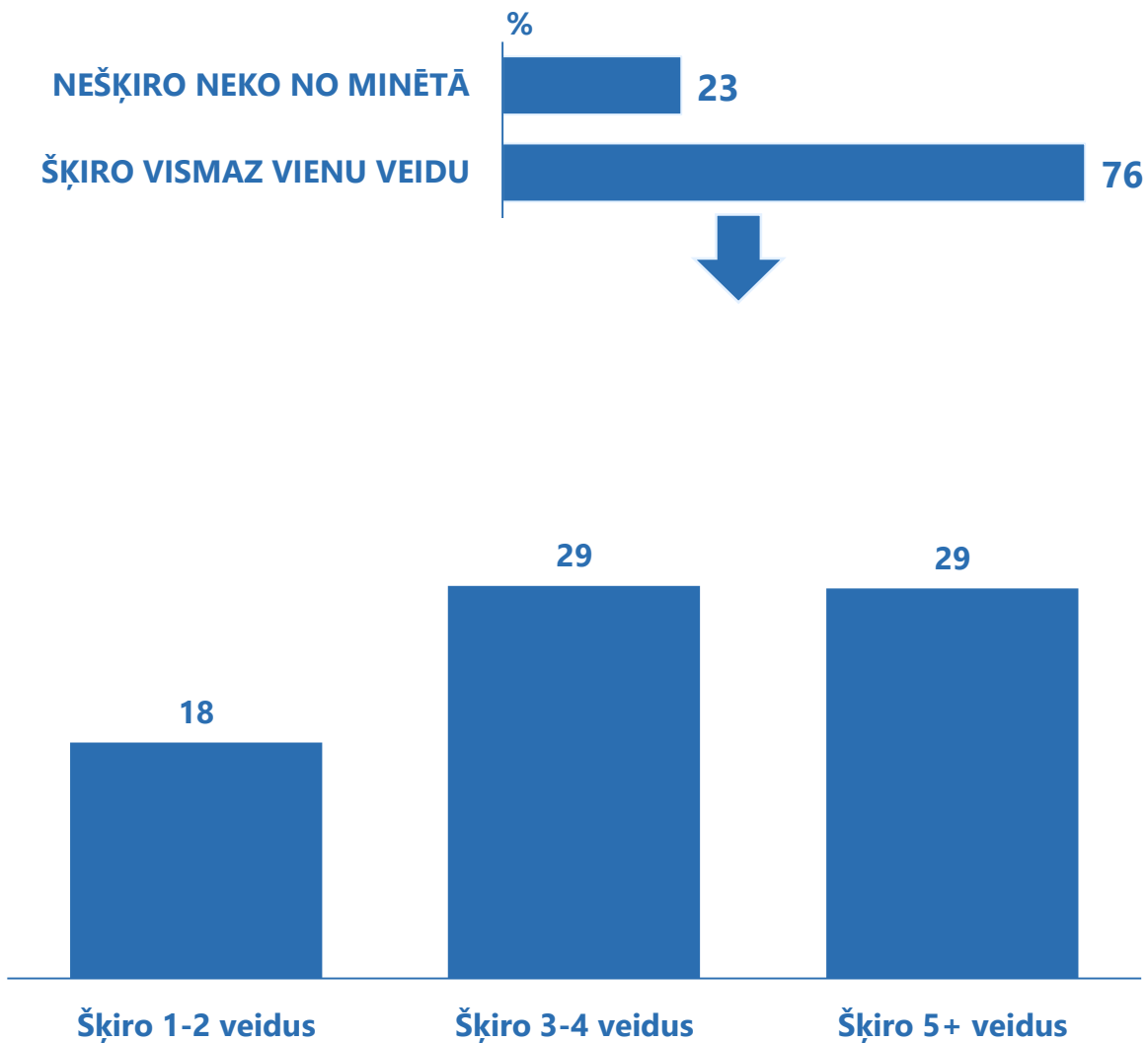
Kurus no šiem atkritumu veidiem Jūs šķirojat?

Šķirošanas prakses

Tie, kuri vispār šķiro, parasti šķiro vairāku veidu atkritumus. Tikai 18% ir tādu, kas šķiro 1–2 veidu atkritumus. 29% šķiro 3–4 dažādu veidu atkritumus, bet 29% – 5 un vairāk veidu atkritumus.

Kurus no šiem atkritumu veidiem Jūs šķirojat?

Šķirošanas prakses

Lielākā daļa no tiem, kuri vispār šķiro atkritumus, šķiro gan stiklu, gan plastmasu, gan baterijas un papīru. Proti – tie, kuri šķiro jebkuru no šīm kategorijām, visdrīzāk šķiro arī pārējās.

Tai pat laikā novērojama arī sakarība – tie, kuri šķiro citu, specifiskāku kategoriju atkritumus, parasti šķiro nevis tikai kādu no šīm specifiskajām kategorijām, bet vairākas. Piemēram, no tiem, kuri šķiro nolietotas eļļas, 43% šķiro arī tekstilatkritumus, 40% medikamentus, 48% bioloģisko noārdāmos atkritumus.

Jāuzsver – vairākums no tiem, kuri šķiro specifiskākus atkritumus, šķiro arī izplatītāko veidu kategorijas.

Datu nolasišanas piemērs: 58% no visiem respondentiem (1.kolonna) šķiro stikla iepakojumus; bet no tiem, kuri šķiro plastmasas iepakojumus (3.kolonna) stikla iepakojumus šķiro 89%.

Kurus no šiem atkritumu veidiem Jūs šķirojat?

	%	Visi respondenti	Stikla iepakojums (stikla burkas, pudeles)	Plastmasas iepakojums	Baterijas	Papīrs un kartons	Nolietotas elektroiekārtas	Metāla iepakojums	Auto riepas	Bioloģiski noārdāmie atkritumi	Medikamenti, kam beidzies derīguma termiņš	Tekstilatkritumi	Nolietotas tehniskās eļļas, eļļas filtri
Stikla iepakojums (stikla burkas, pudeles)	58	100	89	78	86	80	94	74	80	82	81	83	
Plastmasas iepakojums (PET pudeles, kannas, kastes, plēves un maisiņi)	55	85	100	73	87	74	93	65	76	77	77	77	
Baterijas	49	66	65	100	67	86	82	78	72	90	85	77	
Papīrs un kartons	47	70	74	64	100	73	82	58	75	70	72	69	
Nolietotas elektroiekārtas	24	33	32	41	36	100	52	54	47	67	60	78	
Metāla iepakojums (skārdenes vai konservu kārbas)	23	38	39	39	41	52	100	41	44	52	48	43	
Auto riepas	20	26	24	32	25	46	35	100	40	37	45	70	
Bioloģiski noārdāmie atkritumi (pārtikas un dārza atkritumi)	20	27	27	29	31	39	37	39	100	37	42	48	
Medikamenti, kam beidzies derīguma termiņš	13	19	18	24	20	38	30	24	25	100	42	40	
Tekstilatkritumi (apgērbs, apavi, tekstilizstrādājumi)	12	16	16	20	18	30	24	27	25	37	100	43	
Nolietotas tehniskās eļļas, eļļas filtri	8	12	11	13	12	27	15	28	20	25	30	100	

Šķirošanas prakses

Elektroierīces, metāls, auto riepas, bioloģiski noārdāmie atkritumi, medikamenti, tekstilatkritumi un nolietotas eļļas – tās ir atkritumu kategorijas, kuras visbiežāk šķiro tikai tie, kuri ir ļoti aktīvi šķirotāji. Proti – **tās ir kategorijas, kuru šķirošanā šobrīd iesaistīts ļoti neliels iedzīvotāju īpatsvars.**

Jāuzsver, ka daļa no šīm kategorijām noteikti nav aktuāla lielai sabiedrības daļai. Tomēr daļa būtu attiecināmi noteikti uz vairumu iedzīvotāju – piemēram, nolietoti medikamenti, metāls, elektroierīces, tekstils.

Kurus no šiem atkritumu veidiem Jūs šķirotat?

%	Visi respondenti	Šķiro 1-2 veidus	Šķiro 3-4 veidus	Šķiro 5-11 veidus
Stikla iepakojums (stikla burkas, pudeles)	58	36	81	95
Plastmasas iepakojums (PET pudeles, kannas, kastes, plēves un maisiņi)	55	34	74	93
Baterijas	49	36	54	92
Papīrs un kartons	47	21	60	88
Nolietotas elektroiekārtas	24	9	12	63
Metāla iepakojums (skārdenes vai konservu kārbas)	23	2	15	62
Auto riepas	20	15	13	46
Bioloģiski noārdāmie atkritumi (pārtikas un dārza atkritumi)	20	9	17	44
Medikamenti, kam beidzies derīguma termiņš	13	3	9	35
Tekstilatkritumi (apgērbs, apavi, tekstilizstrādājumi)	12	7	5	30
Nolietotas tehniskās eļļas, eļļas filtri	8	2	4	22

Datu nolasišanas piemērs: 58% no visiem respondentiem (1.kolonna) šķiro stikla iepakojumus; bet no tiem, kuri šķiro 5+ veidu atkritumus (4.kolonna) stikla iepakojumus šķiro 95%.

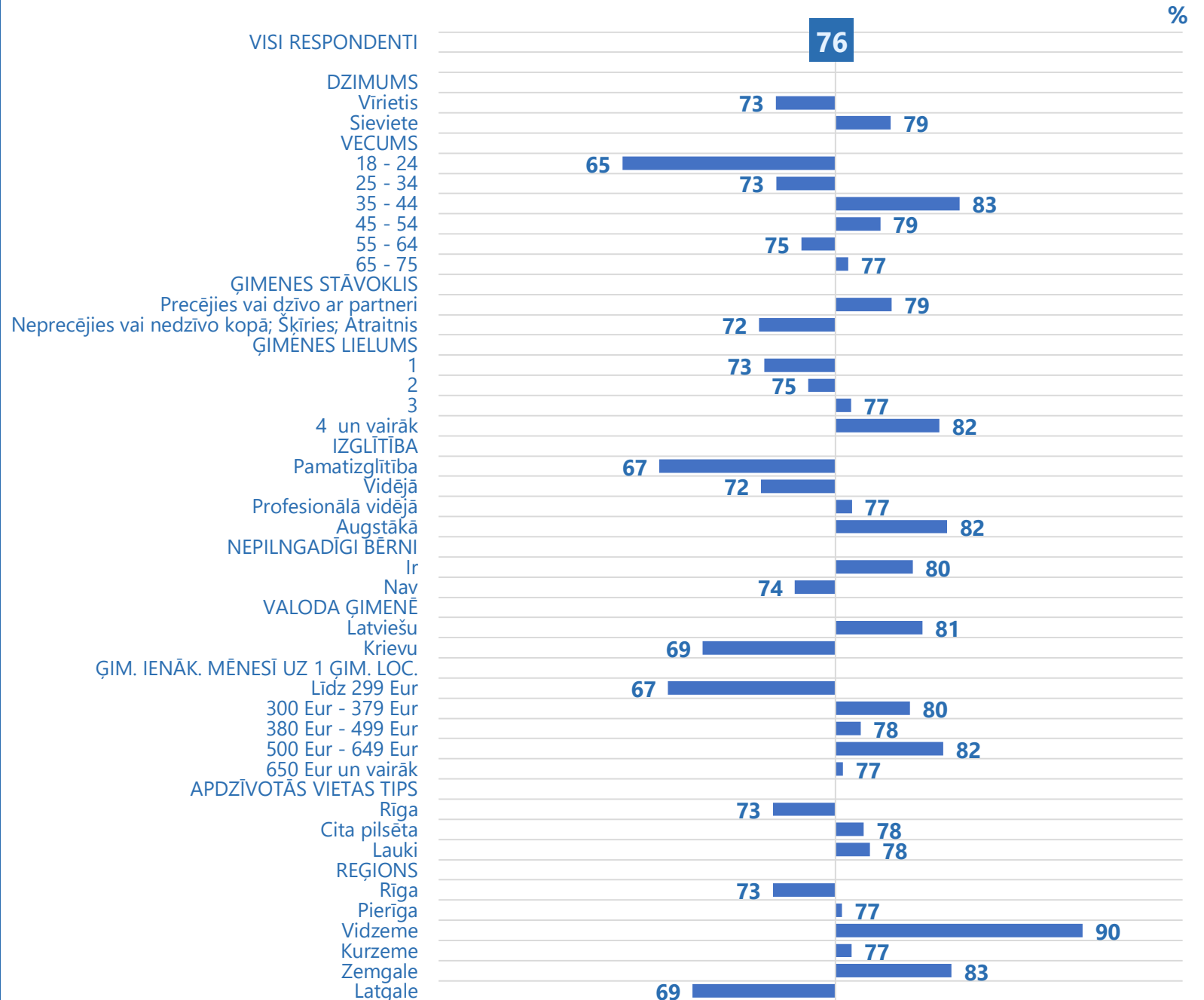
Šķirotāju sociāli demogrāfiskais profils

Atkritumu šķirotāju sociāli demogrāfiskais raksturojums liecina, ka **aktīvāki šķirotāji ir: sievietes** (79% no sievietēm šķiro atkritumus), **35-44 gadīgie** (83%), tie, kuri ir **precējušies** vai dzīvo kopā (79%), **4 un vairāk cilvēku ģimenes** (82%), **augstāko izglītību ieguvušie** (82%), tie, kuriem **ir nepilngadīgi bērni** (80%), **latviešu valodā ģimenē runājošie** (81%), ar ģimenes ienākumiem 300-649 Eur uz vienu ģimenes locekli mēnesī (78%-82%), ārpus Rīgas dzīvojošie (78%), Vidzemē (90%), Zemgalē (83%) dzīvojošie.

Piezīme: Vizuāli attēlota konkrēto sociāli demogrāfisko grupu rādītāju novirze no visas izlases rādītāja. Stabiņi uz labo pusi – rādītāji lielāki nekā visā izlasē kopumā, stabiņi uz kreiso pusi – rādītāji zemāki nekā visā izlasē kopumā.

Datu nolasišanas piemērs: No visiem respondentiem 76% šķiro vismaz viena veida atkritumus, vīriešu vidū šādu respondentu īpatsvars ir 73%, sieviešu 79%.

Profils: šķiro vismaz 1 veida atkritumus

Šķirotāju sociāli demogrāfiskais profils

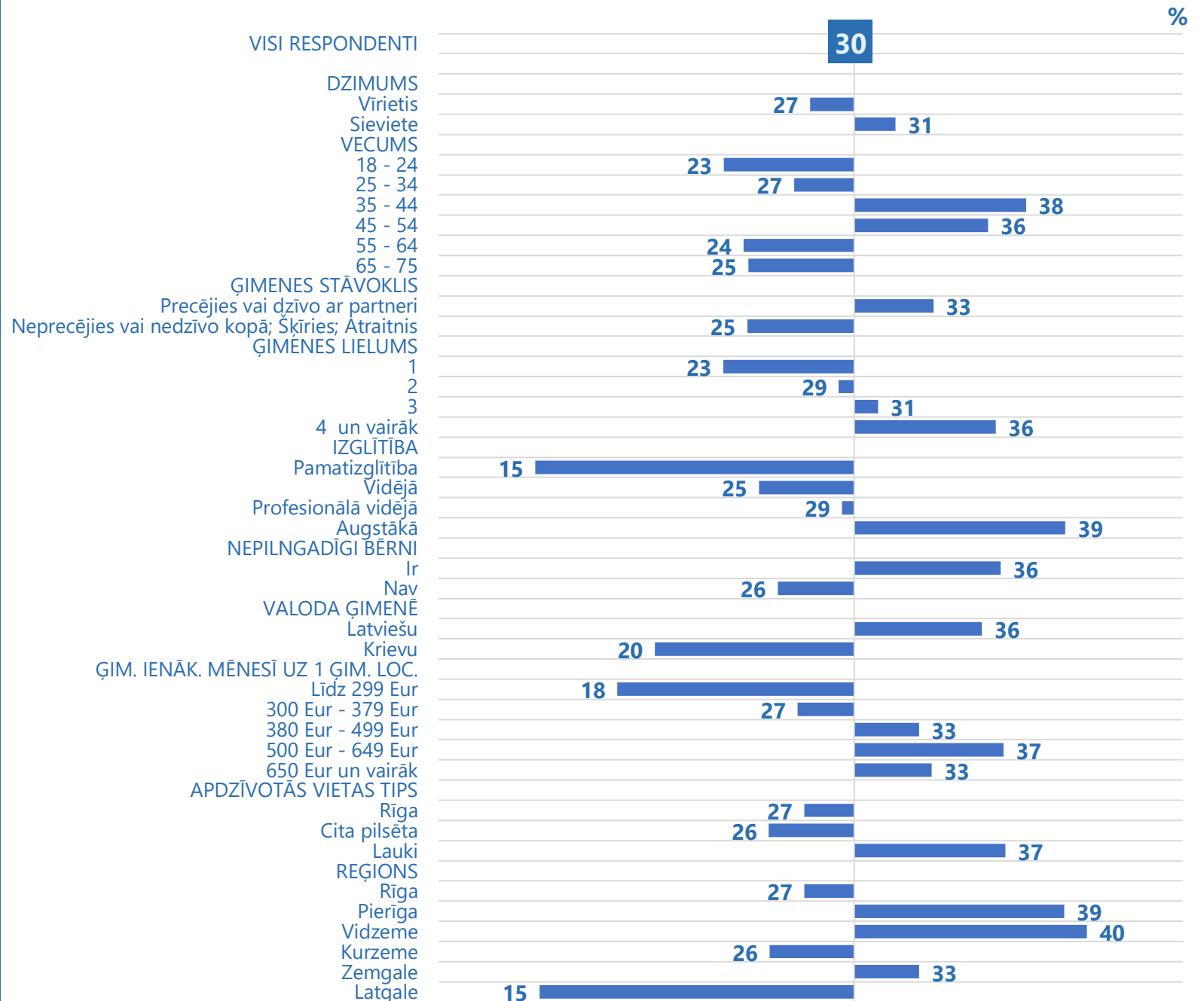
Ja detalizētāk analizē **izteikti aktīvo šķirotāju profilu** (tie, kuri šķiro 5 un vairāk veidu atkritumus), tad novērojams – lai gan kopumā raksturojums sakrīt ar iepriekšējā lapaspusē sniegto kopējo šķirotāja profilu, tomēr **divas būtiskas atšķirības** ir identificējas. Izteikti aktīvo šķirotāju **vairāk ir laukos dzīvojošo vidū** (37% no laukos dzīvojošajiem šķiro 5 un vairāk kategoriju atkritumus), kā arī **Pierīgā** (39%) un **Vidzemē** (40%) dzīvojošo vidū.

Laukos dzīvojošie biežāk nekā citur dzīvojošie šķiro bioloģiski noārdāmos atkritumus, auto riepas un metālu.

Piezīme: Vizuāli attēlota konkrēto sociāli demogrāfisko grupu rādītāju novirze no visas izlases rādītāja. Stabiņi uz labo pusi – rādītāji lielāki nekā visā izlasē kopumā, stabiņi uz kreiso pusi – rādītāji zemāki nekā visā izlasē kopumā.

Datu nolasišanas piemērs: No visiem respondentiem 30% šķiro 5 un vairāk veidu atkritumus, vīriešu vidū šādu respondentu īpatsvars ir 27%, sievietes 31%.

Profils: šķiro 5+ veidu atkritumus

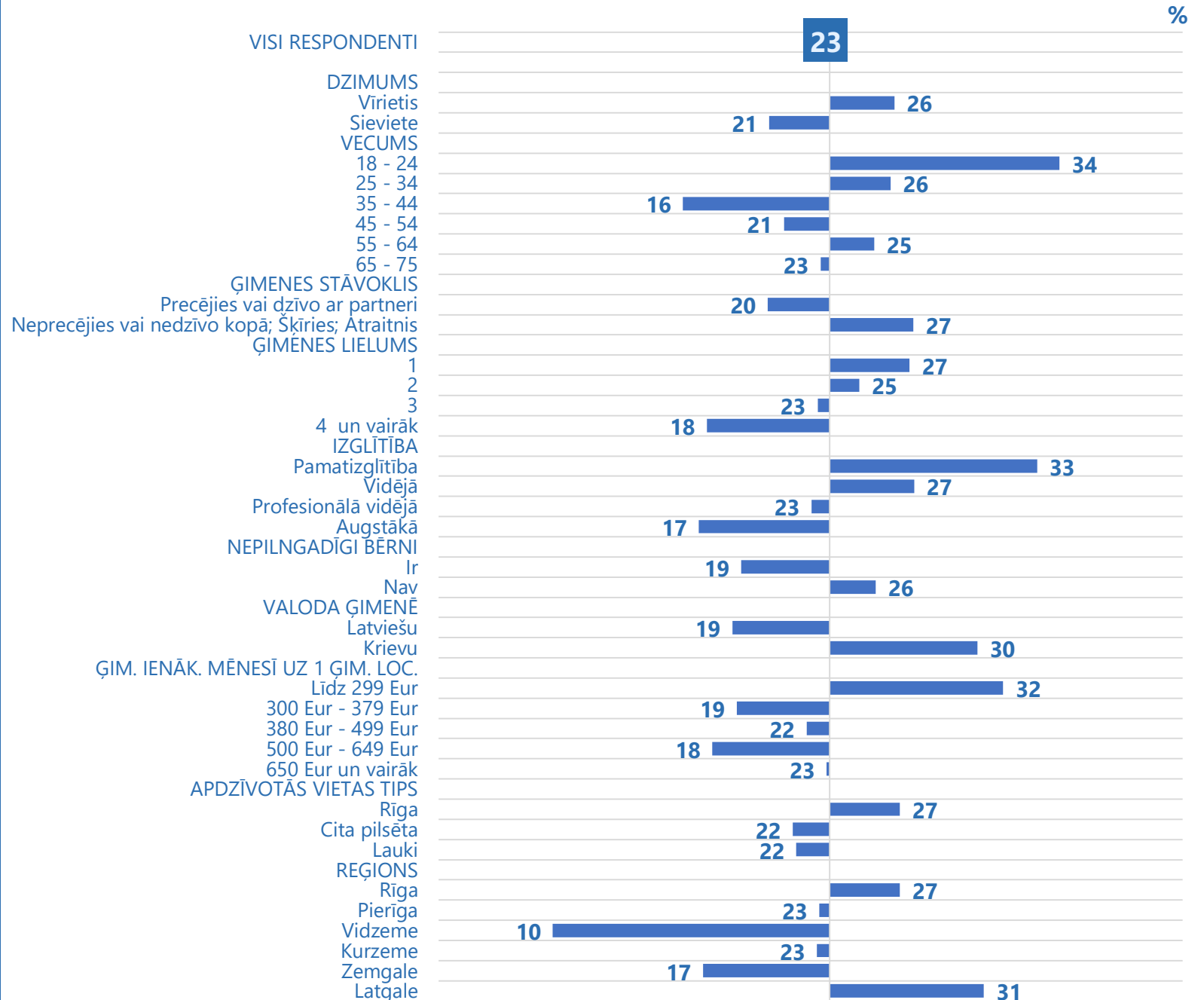
Nešķirotāju sociāli demogrāfiskais profils

Atkritumu nešķirotāju sociāli demogrāfiskais raksturojums liecina, ka šajā mērķgrupā biežāk pārstāvēti: **vīrieši** (26% nešķiro neko), **18-24 gadīgie** (34%), tikai **pamatizglītību** (33%) ieguvušie, **vidējo izglītību ieguvušie** (27%), ģimenē **krievu valodā runājošie** (30%), **ar zemiem ienākumiem**, līdz 299 Eur uz vienu ģimenes locekli mēnesī (32%), **Latgalē** dzīvojošie (31%).

Piezīme: Vizuāli attēlotā konkrēto sociāli demogrāfisko grupu rādītāju novirze no visas izlases rādītāja. Stabiņi uz labo pusi – rādītāji lielāki nekā visā izlasē kopumā, stabiņi uz kreiso pusi – rādītāji zemāki nekā visā izlasē kopumā.

Datu nolasišanas piemērs: No visiem respondentiem 23% nešķiro atkritumus, vīriešu vidū šādu respondentu īpatsvars ir 26%, sieviešu 21%.

Profils: nešķiro neko

Šķirošanas iemesli

Aptaujas anketā respondenti tika lūgti nosaukt **iesmeslus, kādēļ, viņuprāt, cilvēki šķiro atkritumus**. Vienīgais faktors, ko nosaucis vairākums aptaujāto, ir **vēlme samazināt savu ietekmi uz vidi** (64% uzskata, ka tas ir šķirošanas motivators).

Aptuveni **katrs trešais aptaujātais** uzskata, ka šķirošanas motivators ir arī **ērti sasniedzami šķirošanas konteineri**.

Savukārt **dažādus citus faktoros respondenti norāda daudz retāk**. Tai skaitā 15% uzskata, ka cilvēki šķiro sabiedrības spiediena dēļ, bet 12% – ka šķirošana ir finansiāli izdevīga.

Sociāli demogrāfiskā aspektā novērojams – tie, kuri paši ir aktīvi šķirotāji, izteikti biežāk kā motivāciju norāda vēlmi samazināt ietekmi uz vidi; savukārt tie, kuri paši nešķiro, salīdzinoši biežāk novērtē, ka šķirošana notiek sabiedrības spiediena dēļ.

Jūsaprāt, kas ir galvenie iemesli, kādēļ cilvēki ŠĶIRO atkritumus?

Nešķirošanas iemesli

Anketā respondenti tika lūgti nosaukt arī **iemeslus, kādēļ, viņuprāt, cilvēki nešķiro atkritumus**. Nosauktos iemeslus var nosacīti sagrupēt **trīs tematiskās grupās**. Visbiežāk (48%) respondenti norādījuši uz to, ka **iedzīvotājiem neinteresē šķirošana un viņi nevēlas tam veltīt laiku**. Otra biežāk nosaukto iemeslu grupa raksturo dažāda veida **objektīvus ierobežojumus šķirošanai**: nav ērti sasniedzami konteineri (42%), nesaprotama šķirošanas sistēma (30%), nav pietiekami vietas šķirošanai (28%). Trešā nosacītā tematiskā grupa ir tādi faktori, kas norāda, ka **šķirošanai nav nekādu ieguvumu**: par šķirošanu netiek maksāts (26%), šķirošanai nav nekādas nozīmes un ietekmes (24%). Jāuzsver, ka visvairāk dažādu faktoru minēts tieši objektīvo ierobežojumu jomā.

Jāuzsver, ka **tikai 17% aptaujāto novērtē, ka ir nepietiekami informācijas par šķirošanu**.

Jūsaprāt, kas ir galvenie iemesli, kādēļ cilvēki NEŠĶIRO atkritumus?

